

VI. FEJEZET

JUGOSZLÁVIAI MAGYAR HIEDELEMSZÖVEGEK

A. Táltosok

1.

A tátosnak ojan csikaja van, hogy az anyja foggal ellötte. Ha más ló mögláti, rugdosi, mögöli, csak éppen az anyja nevelheti föl; de ha hét hónapos koráig föl bír nevelőnni, nem fél egy lótul sem a világon. (*Magyarszentmihály, Kálmány Lajos gyűjtése*)

2.

Az esője verekszenek a tátosok, mindegyik az ő orszá-gába akarja vinni a fölkhöt; amölik erősebb, az lösz nyertes. Lovuk is van: a sárkány, annak változtatja, aminek akarja. (*Magyarszentmihály, Kálmány Lajos gyűjtése*)

3.

A tátosok csak tejjel éltek. Vót itt két nagygazda: Takács Pali és Szabó Pali. És ahon jártak a tátosok. Ha nem adott vóne nekik tejet, akikő nem lött vóna termés. Elmon-tották vóna. Vót egy esöt, hogy a táltost elzavarták. Egy negyed óra múlva olyan föngetegöt csinát, hogy levitte a ház tetejét. Vót olyan is, amék kiült az ablak alá. Nem engödté be a tátost. És elkezdött dideregni. Megbüntette a tátos. És benn is olyan hideg lött, hogy mögfagyott a kan-nába a víz. (*Szaján, Ferenczi Imre gyűjtése*)

4.

Mesélték az én apám idejébe. Vót egy embör Padén, Tót János. Nagyon gazdak embör vót. És möglátta, hogy jön egy nagy fölleg: jéggel van tele. A tátos el akarta verni a gazdag embör gabonáját. Majd ez a Tót beszaladt a házba, kivőtte a baltát, és belevágta az ereszetbe. És elvágta a kötelet, amivöl a fölleg mög vót kötve. A tátos kikötötte oda a föllegöt, azt vágta el. Majd elmönt a fölhlő. Mögjelönt nála az ajtóba a tátos, és aszonta neki: Szöröncsés vagy, hogy kötéllel vót kikötve a fölleg! Akkó oszt aszonta: Jövä ijenkő jövök vissza! De akkór láncsal kötötte ki a föllegeget, és akkó a jég elverte mindön termését. *(Szaján, Ferenczi Imre gyűjtése)*

5.

Azok foggal születtek, és azokra hétéves korukig nagyon köllött vigyázni. Mer hogyha gyütt olyan borus idő, akkor azokat a fölhlőkbül, akik legyütttek, akik a fölhlőket kormányozzák, azokat ellopták, elvitték. Nagyutcán a Zelenika Antalnak vót egy olyan testvérje, és nem tudtak rá eléggé vigyázni, elvitték. Elvitték a gyereket. Ezek olyan tátosok, ugye, ugye, akik foggal születtek, hogy ők a fölhlőket, mikor borús idő van, ők kormányozzák. E azok valamikor legyütttek a földre is, és mentek a népekhez, és kérték enni. Be-mentek egy asszonyhoz, és azt mondták, hogy kérnek tejet, hogy egyenek. Az asszony azt mondta, hogy nincsen tejje, és közbe vót neki tejje. Ők azt tudták, hogy van neki teje, csak nem akart adni. Azt mondták neki, hogy: No jó, ha nincsen tejed, akkor majd lesz vized! És olyan essöt zúdítottak ott a földre, hogy a küszöbön, ablakokon foly be a víz. *(Temerin, Csorba Béla gyűjtése)*

6.

Hát öregapám is meséte, aszonta, hogy ű szógát valami, nem tom, kiné, az mög fogga születött. Há. Hát, ugye, mink

má aztán éccaka nem mentünk kimönni vizéni. Aszongya fogga, oszt miló hétéves vót, köllött vóna vigyázni, mög tizennégy éves, minden hét évbe köllött vigyázni. Aszongya, eccő, mer kisbéres vót az a gyerök, hétéves vót, elküdték a kútra, korsóva, vizé. Na, oszt a gyerök gyün vissza, riva. Aszongyák ezek az öreg béresök, mi az, mi az, fiam? Aszongya, hogy itt vót egy fekete-fehér bika, most úneki meg kő vívni. Ha ú mögvívik, alkkó hazagyün, ha nem vívik, alkkó nem gyün haza. Na, aszongya, oszt meg arra kérte a gyerök, aszongya, lögyenek bácsik ojan jók, hogy majd ha mink összezsaptunk, alkkó a füstös bikának a kiskörmit üssék, hogy ú megindíjja. Ugyhogy, aszongya — hát ugye, fé-tünk —, az istálló háta mögött összegyűttek a két bika, elkezdtek ottan viaskodni, oszt alkkó egy öregbéres odament, aszongya, verte a körmit. Ugyhogy megindút. Vissza is gyűtt a gyerök, aszonta, most má é kő mönni, ha megvívik az ú ízéjüve, ellenfelive, alkkó visszagyün, ha nem, alkkó meg, aszongya, nem gyűtt vissza. Alkkó gyűtt az anyja riva, hogy köllött vóna vigyázni a gyerökne. Hogy betötötte a tizennégy évet. Ugye miló hétéves vót, alkkó, alkkó is köllött, de miló tizennégy éves, alkkó is köllött vóna vigyázni. Ja, mondták: tátos. Ja, ja. Ezeket híták, aki fogga született, tátosnak. Ezeket híták tátosnak. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

7.

Hát tátosok, így mondik. Tátosok. Miló — szokták azt is mondani — hogy hát Bácskán esik az eső! De mink nem kapunk belüle esőt. Aszongyák, a mi táltossaink gyöngék, ezé nem kaptunk esőt. Miló kapunk esőt, árú Bácskárú, alkkó meg aszongyák, hogy a mi táltossaink erősek vótak, mer kaptunk esőt. Legyőzték a bácskaiakat. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

8.

Szóval a gazda meg a fia kinn vótak a szőlőbe. Ijen szőlőnyítás vót. No oszt alkkó nyiták a szőlőt, leütek, ízé,

frustokóni. No oszt alkkó gyütt egy, szintén egy tátus, egy embör megjelönt ottan, osztan hitták, hogy ebéd, izé, hogy frustukójjon. No oszt alkkó el is mönt, övött ugye, aszongya, most má, aszongya, mögszógálom a izét, ú is elkezdött kapáni. Úgyhogy úgy haladt, hogy mire ezek egy sort kihajtottak, ú má hármat kihajtott. Oszt a, vót alkkó lajbi, lajbinak monda, lajbi fő vót akasztva, fölakasztotta, meleg vót ugye az embörnek. Fölakasztotta a fára, egy ágra. Oszt a gyerök mög már kifáradt, ugye, oszt lefeküdt a, izé, a miafene, a fa alá, a hűvösre, oszt möglátta, hogy a lajbi-zebbe van egy könyv. No oszt alkkó ú ahogy kinyitotta a könyvet, a könyv ott maradt, ú mög étünt! Mer izére, Nagykörösre nyitott, ugye! Hát! No oszt alkkó, izé, mingyá észrevötte a miafene, a tátus, az embör, oszt szaladt oda, oszt összezsapta a könyvet! Alkkó visszaesött a izé, a gyerő oda, arra a hère! Aszongya, szöröncséd, fiam, aszongya, hogy nem a Fekete-tengörre nyitottá, mer nem gyütté vóna haza, vissza sose! Aszongya vásártérre esett éppen Nagykörösön. Aztán eltünt ajs, ément egy pár lépést, oszt alkkó éköszönt a izétü, a gazdátü, oszt alkkó eltünt. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

9.

Esett az eső, úgy mint máma röge, oszt két tanya köze vót egymáshó, emöntünk össze gyerökök. No oszt emöntünk, beszélgettünk, ottan az istállóajtóba álltunk, vótunk három gyerök. Osztán egy embör begyütt, de ez tiszta meztelen vót. Az eső szépen esik, az tiszta meztelen. Nézzük, de mintha fojna a vér belüle, oan pinos vót. No ezt az én szömeimme láttam, meg hát vótunk hárman. És odamönt a ganghon, a ház elébe, hát csak özvegy öregasszony vót a gazdasszony. Két fia vót neki, de az nem vótak otthon. Kérdezi az öregasszony, hogy mit akar. Mondja, hogy nagyon szomjas, inná vizet. No az öregasszony kimönt, osztán főhúzta a kútü a vödört és mögkináta vödörbü. Hát valószínűleg az öregasszony sejtötte vagy tudta, hogy kicsoda

vagy micsoda ez. No, mikó ivott az embör vizet belüle, mögfordút, alkkó az öregasszony elmönt és kihozott egy köcsög aludttejet, odadott neki. Ezt színt megitta, elmönt a sarokig, oszt megitta, letötte a sarkon a köcsögöt és eltűnt! Mindönfelé möntünk mink gyerökök, az öregasszony, sehun nem vót! Az esső emönt, a nap kisütött, szép idő lött. Alkkó mondta az öregasszony, no gyerökök, aszongya, hálá istennek, aszongya, az idén jó lősz termésünk! Hát de hogy most mirú, tudott-e az öregasszony valamit, nem-e, pejig ojam rossz székes tanyája vót, főggye, hogy nagyon! Lött neki szépen termése. Ez az öregasszony Zódág Viktor néni. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

10.

Meséte, hogy szóva vót egy gyerek. Az, aszongya, tátnak született, aszongya, fogga. Alki fogga születik, aszongya, az tátus. No oszt az is fogga születött, osztan szógát egy gazdáná, ugye. No mostand a, de minden hete, aszongya minden hét évbe együnnek érte! Hát! A másik tátus, ugye. Oszt alkkó, alkkó nem szabad kiengenni, mikó, szóval abba az órába, meg abba a napba, mikó születött. Hát. No oszt alkkó eztet, mikó tizenkét éves vót, nem: mikó ha, izé, hat éves vót, alkkó megvédték ugye, alkkó. De amikó tizenkét éves vót, alkkó kint őrzötte a disznókat. Oszt alkkó azon a napon is. Oszt mögjelömt neki egy tátus. Oszt aszonta neki, hogy készüljön é délután, maj összezsapnak! Aszongya, én lőszök egy füstös bíka, te meg leszö egy izé, svajcer bíka, tarka bíka! Oszt alkkó majd ott összezsapunk, összezsapunk a izé, a tanya háta mögött! No oszt a, a izé, hogy mondjam, a, ezt mondta a izének, mer nem vót alkkó a szálláson csak az a gyerök, mög egy béres vót, ugye, de alkkó nőilen béres vót ugye a szálláson. No oszt alkkó aszongya amint összezsapunk, te, van az a funkósbót, aszongya, te ennek a füstös bíkának csak mindég a kikörmit verjed! No oszt alkkó, mikó összezsaptak, élözd, gyün az a füstös bíka, de ez is má svajcer bíka, ugye, hányi magára a port, bömböl; összezsaptak. Ez meg oda, oszt alkkó mindég annak a

füstös bikának, úgyhogy ez ēverte, ugye. Avval a ízéve, hogy ez is verte, ugye, a körmit. Az futásnak eredt, ez meg utánna, oszt ēkezdte a szarváva szurkáni, oszt alkkó ēment. No oszt aztán aszmondja a béresnek, aszmondja, aszmondja, mostand, aszongya, hónap e kő mönnöm, aszongya, oszt össze kő még eccé vele ízéni, aszongya, alkkó ottmaradok. Oszt nem is gyűtt vissza többet, aszongya, a gyerők. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

B. Garabonciások

1.

No, elég az hozzá, hogy bement hozzájuk az az illető, kért az anyósomnak az anyját aludttejet. — Hogyha birmának annyi aludttejet! Hát birtak, mer hát tehenet fejtek. No osztán meg tojást. Egy kis idejig ott beszélgettek. Aszongya nekik az az ismeretlen egyén: — Idehallgassanak — aszongya —, hogy káruk ne legyen, ezt a szemet takarítsák össze és raktározzák el, mer itt lesz olyan eső — aszongya — egy félóra múva, hogy mindent a víz fölvesz. És tényleg bebizonyult annak az illetőnek a szava. Az mög egyszerre eltűnt a semmiségbe úgy, hogy nem látott senki tovább semmit. Ezek azok a garabonciják. Hogy ōk fönt a levegőbe, a felhőbe úgy háborúznak, mind az emberiség lent a... Egyik a másik határát, hogy el ne verje a jég. Ezek azon birkóznak. (Temerin, Csorba Béla gyűjtése)

2.

Vót egy nagy part. Hát abba vót egy nagy állat. Aztán az a garaboncász diák meg mindig ottan a faluba járkát, úgy aztán imádkozt künn ott a liktyát. Hát osztán alkkó főnek, lenek járkát, má nagyon ēhős vót, ēment egy házhó. Alkkó osztán mondja annak az asszonnak, adjon neki tejet. — Én tejet nem adhatok, mer nincs egy csöpp se nálunk tej, nem birtok annyi. — De van, de csak adjon! — Hát mondom,

hogy nincs egy csöpp se, nem bírok annyi. Akkó má nagyon mérgess vót a garaboncás diák, hogy van neki, tudja, mennyi van neki, és nem ad neki, és aszonta: — Várgyon, majd anna szívessen, de má akkó késő. Meg is mondom, mennyi van. Hat fazik teje van. Maj szívessen anna, csak hogy má akkó késű lesz, csak azt sajnálom, hogy a többi népeket nem bírom kivönni, hogy csak magát tunnám etetni. Aztán kiimádikozta a kigyuját vagy mi az ördöggye vút neki, aztán elment vele, de ollan jégesű vót, hogy még majdnem a fákat lehasogatta. Akkó osztán az asszonnak nekimentek, mögsuprikáták azér, hogy mér nem adott tejet a garaboncás diáknak, akkó nem lett vóna akkora jégesső. Hát így vót ez Csenti-be. (*Muravidék, Matijevics Lajos gyűjtése*)

3.

Garaboncás állítólag az, ki foggal születik. Az vóna garaboncás. Úgy, hogy az nem eszik mást, mint tejet. Egy este öregapámék vacsoráztak. Kilenc óra körül lehetett az idő, így tavasszal. Valaki zörgeti az ablakot. — Ki az? Tessék bejönni! Mikor beállít, hát egy rongyos ember. Úgy nézett ki, mint akit a sasok szaggattak. Hellyel kínálták. Mer abba az időbe nagyon barátságos népek vótak, vándort nem engettek el. Mondom, kínálták, vacsorával is, de nem fogadta el. — Nagyon szépen köszönöm — aszongya. De ű ilyet nem eszik. Hanem ha vóna tejféle azt szívesen elfoganná. Hát vót természetesen, mer két fejős tehenünk vót állandójan. Azt evett, tejet az ember. No, osztán vacsora után elbeszélgettek. Hát feküggön le. Hoztak be neki szalmát. — Űneki nem kell semmi! Vót a banyakemence. Annak vót olyan széles párkánya. Majd ű arra fekszik. Attak oszt neki pokrócot, és ráfekütt. Meleg vót a kemence. Ecoer éjjel felébred öreganyám. Aszongya: — Tamás! — mer Tamás vót az öregapám. — Hallod? — aszongya. Mintha ló járna az udvaron. — Hogyan gyűtt vóna be ló, mikor én bezártam a kaput?!... Na, osztán öregapám is fölébredt. Tényleg hajja, hogy mintha ló nyerítene. Figyeltek jobban.

Hát a garaboncás nyerített benn a házba! Álmába vagy mi-
csodába... Reggel fölébrennek, megén kínálik ötöt regge-
livel. Tejet eszik... Öreganyám végezte a házi munkáját.
Kiment a kertbe, kapálni a kerti veteményét. És ű is ki-
ment utánna, ez a garaboncás. Mikor kiért a kertbe, össze-
csapta a két kezét. — Na, néni! — aszongya. Még ennyi
kincset nem látott ember világéletébe, mint itt a kertbe
van! Országot lehet venni rajta! Öreganyám oszt kérdez-
te: — Hol? — Azt nem mondhatom meg, mer én mán
egynek attam szerencsét, és többek nem adhatok. Mer én
úgy látok a földbe, mintha rostán néznék köröszűl...
Olyan gyönyörű szép napos, tiszta idő vót, mikor elment
innent a háztűl. — Jó, most én elmegyek — aszongya öre-
ganyámnak. De nem kell neki tíz perc, olyan felhőszakadás
lesz, hogy olyant a villág nem látott! És tényleg úgy vót.
(Kopács, Ferenczi Imre gyűjtése)

4.

Ez vezette a felhőket. Valamiókó. Ez a garabonciás. Tál-
tos. Nem hallottá arról, mikor írta az ujság, hogy a leve-
gőbe embereket láttok, vihar alkalmából? Beograd fölött?
Régen ez, ojan, mikor mi idehurcukodtunk, ezt nem is
olvashattad, Karosikám, hát te még icike-picike vótá, ki-
sebb, mind a Gabi. Abba az időbe írta az ujság, hogy
Beograd fölött elvonút a vihar, és embereket láttok a le-
vegőbe. S alkók kérdezgettek asszonyokat, idősseket, idős
embereket, régi öregeket, falurú falura, mindenfélé szát ez
a hír, hogy mi lehetett ez? És valami idősebbek azt mond-
ták, hogy ezek, ez a garabonciás, ennek az emberei a tál-
tosok. Hogy ezek mennek a levegőbe. Csupa sebek a villám-
lástu, csupa rücskők, és ha lemennek valamelijik házhó, ha
nem kapnak enni — csak tejet kérnek —, akkor arra a
falura nagy vihart zúdittanak. Hogyha fogadják őket, nem
beszének, csak tejet kérnek, beűnek egy sarokba, ott meg-
pihennek, és alkók mennek, eltűnnek. Ugy eltűnnek egy-
szerűen. Se eliköszönnek, se nem lássák kimenenni őket; csak
eltűnnek. (Gombos, Jung Károly gyűjtése)

Ezek a garabonciások, ugye, ezek régi dógok, mind az egészbe, ugye. Úgyhogy én is kisgyerek lehettem, amikor ugye ezek vótak. És ezek... Úgyhogy, azok a garabonciások meglepő dolgok vótak, nem mondom! Úgyhogy, ezek tudtak mindenrű, és értettek mindenhő. Biztos vótak ezek abba, hogy abba világbo, most má ugye hun vagyunk ahhő a világhő! Messze, messze vagyunk... Hát ezek ugye a felhőbe jártok. Ezek jártak a felhőve, és ojan zivatarok voltak, és azt mondta az a kiösi ember, hogy ne féjjetek semmit se, már a kiskutya ugat, nem lehet betérnyi a hártatokba. Ferim, az a kis harang, ami szokott szőnyi felhő előtt, no az vót, ezt mondták űk kiskutyának. És úgyhogy azt mondta, hogy nem birunk betérnyi, a felhő nem bir zivatart, se jég, se semmi nem fog történni, mert ez a kiskutya már régűta ugat és nem jön be. Semmiféle nem gyűn be. Nem bir behatnyi. Ere... A harangnak vót, iútő hatalma vót!... Lejöttek a garabonciások a földre. Hát azé mondtam, hogy nem kérték semmit, miút egy köcsög tejet. Hármát-négyet lépett, és nem látta többé soha senki. Ojan alacsony kis ember vót, nagy bajusza vót, nem vót semmi, mind egy imádságos könyv nálo, és ű abbu imádkozott. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

Ojan, mind a Szigetiékné is vót! A Pásti Mártony vót inas a Szigeti, az öreg Szigetiné, szabóná. Bement egy öregember, az Új Jóska is inas vót ott, meg a Bévárdi Jóska, meg a Pásti Mártony; bement egy öregember, ojan nagy csomagga, oszt azt mondta, hogy űnekije ne adjanak semmit ennyi, csak csupán tejet, meg fekete tyuknak a tojássát. Hát meg is vendégűték, az öregget, no majd most elmén. De ojan nehéz vót a csomagja, de nem tudják, hogy mi vót benne. Hogy hát nem bírták ketten fölevení. A hátáro. Na, mikó hát majd elmén az ember, elköltözik a házbű, hogy nem bántsák maguk... Az maga fővette, kikésénték

az utcára, úgy eltűnt, mind a szemfényvesztő. Akkó mondták, hogy ez tán valami garabonciás. Mer kikésérték, és nem láttak sehun senkit. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

7.

Az én öreganyám eztet is meséte. Hogy hát a garabonciás fiuk, mikor, mikor van az a nagy forgószél, és akkor, azt mondja, hogy hát most a garabanciás gyerökök, deálkok, garabanciás deálkok, azok verekszenek. Mikor van az a nagy forgószél és akkor nem szabad oda közel mönni, ahon a forgószélhön, hanem azt kő mondani, hogy hát — hogy is? — Szent János vére fuss a környékünkbe! Szent János vére fuss a környékünkbe. Úgyhogy, hát akkor nincs hatása azoknak a garabanciás fiuknak. (*Törökbecse, Jung Károly gyűjtése*)

8.

Garabanciás az vót valamikor; a fölhőbe gyűttek. Tudja? Azok a, azok ojan, mind a tátosok! A fölhőbe gyűttek azok, a garabanciások. És azok a fölhőt hozták magukkal. Tudja? És akkor, ahogy az úgy leáltak, úgy a fölhő is szétment. Tudja, ezek vótak a garabanciák, akik a fölhőbe gyűttek, no! Eztet én hallottam má még az anyám meséte ezt énnekem. (*Szerémség, Jung Károly gyűjtése*)

9.

Á, hogy is hívták? A Darabosék. A Darabosék meséték. Hogy egy lány vitte az ebédet, Karavukovóra az apjáéknak, evve a Szobonya Józsi, aki most itt a Lőrinc bácsi házába vagy hol a fenébe lakik, a Bekkerék házába, a Szobonya Józsi, aki el van vávo. Ennek a Rozinak a bátyja. Hogy evve mentek Karavukovóra, Bácsordásra, vitték a szülőknek az ebédet. És akkor, ott vallahol a kutná, anná a Verebeskut vagy minek mondják, Verebeskut, anná a kutná főhúzták a kutat, hogy isznak vizet, mer az a Disznójárás

vót, nagyon hideg, finom víz. Hajnal Lajos bácsi főggye van ott mellette. És ott akarnak inni vizet. Ecoer csak egy ijen picilke alak odajön, nyúccsa a száját ú is a vizé. Ezek megijedtek, oszt szaladtak. De csupa seb, csupa ojan égés, fekete, mintha kormos lett vóna, ojan valamijen vót. Az öregember. Azt mondja a Józsi, hogy adja oda a Kati, ez a Darabos Kati, a kanalat, meg a vellát, kést, ha utánuk jön, ú kiszurja a hasát neki kesse, vellával kiszurkájjo a szemeit, a beleit meg kikaparja a kanálló. Egész uton azt beszélgették, de az öregot nem látták többet. Bementek Karavukovóra, megebédűtek az öregek, indulnak haza, mikó a széső házhó érnek, egy ijen kisebb fekete felhő kerekedett a Glencsár erdőné, kibujt az erdő mögü, visszamentek, nem mertek elindúni, s akkó leűtek ott a szélső házhó. Háromszó becsapott a villám, azt mondták a házná, hogy tűnjenek ki, mer valami van a dologba, tűnjenek onmand ki. A borjut agyonűtötte, egy lovat egyonűtött, egy csikót agyonűtött, egy disznót. Várjá csak: borjut, csikót, disznót, hármat. Háromszó csapott be a villám. Akikó kizavarták ezeket onmand. Tűnjenek ki a portáru. Ezt a Darabos Kata meséte meg az a Józsi. A vihar elmullott, és úgy gyűttek haza. Aztán még egy felhő jött, nagyon zörgött, villámlott, oszt bebujtak ott a garádbo, a gujafészer felé. Úgyhogy nem bírtak a gujafészerhő érni, nagyon esett, meg villámlott, csattogott, bebujtak abba a garádbo. És akikó vűtte le a gujafészert a szél, a tetőt. Agyonnyomta a teheneket. Így is látták a... (Gombos, Jung Károly gyűjtése)

C. Boszorkányok

1.

A Kamrásné is ismertem az Alvégbü, ojan nagy uborka óra vót. Nem emlékszek, Julisnak-e hiták, Rozinak-e? Tudom azt is, hogy hun lakott. Hogy is magyarázzam meg? A temetőre néz az a sor, oszt be az uccába a napos ódalon, bent vót az udvarba a háza. Az uráva, nem vót gyerekük.

Az ű könyvit a parokján égette ē Pécsi tiszteledő űr. Rontotta az embereket meg az állatokat. Vót két legíny, oszt éccaka bement hozzájuk a kúcslukom, oszt ráút a szájukra. Mongya ám az egyik: Jaj, lellem, édesapám! — akkó, akkó annak út rá a szájára, akkó a másik monta: Jaj, lellem, édesanyám! — akkó annak a szájára út rá. Megrontotta űket, oszt ényomorottak. Mikó haldoklott, nem bírt meghalni, oszt a sóprűre hatta a boszorkányságot. A könyvit a Pécsi tisztelendő égette ē, elégette, de nem nésztek meg. Ki is hirdette a pap, ha tudnak ijent, jelencsék, akkó kimen, oszt ēkéri a könyvet. (*Zenta, Gyura Julianna gyűjtése*)

2.

Hunman, nem tudom, én is úgy hallottam, hogy ez így vót. Vót egy család, oszt vót nekik egy tehenük. Eccé csak megvéresedett a teje, állandóan véres tejet adott, nem bírták hasznáni. Panaszkottak mindenkinek. Egy valaki, ember-e, asszony-e, azt ajállotta nekik, hogy napfőkete előtt fejjék meg a tehenet, a tejet öncsék ki egy hosszú disznó-vájuba, és fogjonak egy baltát és szépen vagdossák a tejet. Így e, baltáva! Addig baltázzák, még az illető meg nem jelenik, ott, aki megrontotta a tehenet. Oszt gyűtt is, aki megrontotta! Kérte űket, hogy haggyák abba, mer ahányszó a tejet vágták, annyiszó űneki a husába vót vágva. Éreszte! Bevallotta, hogy ű rontotta meg a tehenet. Az illetőt jó elverték, oszt többet nem rontotta meg senkinek. (*Zenta, Gyura Julianna gyűjtése*)

3.

Hallottam még a mamámtu is egy esetet. Az is adai vót, oszt ott történt. Lehet, hogyha érdeklőnné, meg is tünnek mutatni, hogy ki vót az a valaki, aki nagyon vrácsáta a teheneket. Ojannyira értett hozzá, hogy a tehénszarbú csinát vaját. Gyanús vót a népeknek, bevitték a templomba, a pap megszentöte, oszt visszaváltozott tehénszarré! Mikó meghalt az illető, a pap nem engette meg, hogy betemessék

a temetőbe, hanem kitemettette a temető elébe, ahol a tehenek járkának, hogy vrácsájjon tovább is, mikó meghalt.
(Zenta, Gyura Julianna gyűjtése)

4.

Hun vót, hun nem vót eccé egy vínsíges-vín öregasszony. Mán a kilencvenedik évit taposta. Az öregasszony kicsi, hajlott hátú vót. Vót neki egy fehérre meszött háza meg egy fekete tyúkjá. Az öregasszony egy héten eccé gyütt ki a házbu. Ezért gyanakodtak rá a szomszédai. Azt hitték, hogy boszorkány, azt azé nem gyün ki a házbu. Éhatározták, hogy eccé kilesik. De nem birták ám kilesni, mē az ablak ē vót sitítőve, oszt nem lehetett belátni rajta. Betörték hát az ajtót, vót mit látni, mer a házba nem vót senki. Ekkó az egyik szomszéd ijedten felkiáltott: — Emberek, tudom mán, hun a Maris! — Hun? — kérdezték a többiek. — Há képzejjétek, hogy a mult héten átgyütt hozám egy fekete tyúk, oszt mindent körúnézett. Hiába zavartam, nem akart tágitani. Mondom az asszonymak, vágja le. Le is vágta, oszt vót jó ebédünk. De nagyon rágós vót a húsa. A tollát a kerbe hajítottuk. Nézzük meg, hogy megvan-e még? Há bizon a tollak helyett az öregasszony ruhái vótak ott. Hej, de megijedtek az emberek, hogy boszorkány vót az öregasszony, de meg is örütek, hogy epusztították.
(Becse, Penavin Olga gyűjtése)

5.

Vót egy család, egy idős asszony, fia és mőnye. Az idős asszony túrós lepényt akart enni, de túró nem vót. A tésztát megcsinálták, s az öregasszony azt mondta mőnyének, menjen ki fűteni. A mőnye csudálkozott, ugyan hunnan veszi a túró, s kileste, oszt kukucskát be az ablakon, hát látta, hogy az anyósa nyomkodja az ódalát, s a száján gyütt a túró. Azt mondta a mőnyecske, elmőgy a háztul, mert a anyósa boszorkány. (Csóka, Penavin Olga gyűjtése)

Hát abba az időbe, akkor tartották a boszorkányságot nagyon. Az a szegény Radics Kata néni is arra lakott mifelénk, Radics Imre bácsinak az édesanyja, az is. Egy szógájjuk vót, osztán aszonta, hogy jaj, aszongya, rögtön főmondtam, aszongya, émentem, aszongya, émentem, aszongya, mer mondták mindég, hogy a te gazdasszonyod baszorkány! Baszorkány! Hát, aszongya, eccé hazaértem, aszongya, kifogtam, oszt benézek az ablakon, aszongya, hát csinájjo a rétest, aszongya, oszt okággyó a turót a rétesre. Okátto rá a turót, aszongya, soha többet nem ettem egy falatot se. Másnap elmentem tőlük, mer az ablakon látto, hogy okággyó a turót. Ezt is hallottam tőlük. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

Az én uramnak a nagybátyja, mikó pólyás vót, az akkor történt. Dohánt vótak szönni. Akkor hazagyűttek, a pólyást letötték a csurgásba. Móg is főzött az anyja, a gyөрök allutt. Egész éccaka alutt. Az annya aszongya: Na, jó vótá! Móg-szoptattya. Főveszi. Egy szöm csont nincs benne. Vitték azok még Pestre is. Lemontak róla. Monták, vigyék vallami bibájoshon, a tud rajta segíteni. Vitték mindönfelé. Aszonta az az embör: Tuggya-e, hogy mikor lött beteg, milyen nap? Tögye vissza ugyanazon a napon a csurgásba. Visszatötték, és térgyig visszakapta a csontot. De nem tudott jánni. Azér mágis jókedvű embör vót. (*Padé, Ferenczi Imre gyűjtése*)

Émöntek hazulról, s gyűttek tojásé, de csak a kisgyerek vót otthon. Azt mondta, most nincsen tojásuk, de gyűjjenek később. — Mikó itthon lössz öreganyám, akkor lösz. Kéndezték. — Olyan sok tyúkotok van, hogy olyan sok tojás lössz eccörre? A kisgyerek mondta: — Van a geren-

dáná egy kű, amit öreganyám nyall, s attú sok tojás lössz. Akó mondták, mutassa mög, hun a kű. A kisgyerek odadta, az asszony elkezdte nyalni, s annyi tojás lött, hogy nem győzték összeszödni. (Csóka, Penavin Olga gyűjtése)

9.

Eccő vót egy asszon meg egy obsitos. A baka émén a zasszonyhon, má nem tom, mi jér, csak elég az hozzá, hogy ő biza oda mén; s a szegén asszon elkezdett neki panaszkodni, hogy ő nem tudja, mi isten csudája, de a zű fiija má hít íves, de se nem nű, se nem beszill; most is böcsőben fekszik. Miikó a baka ezt meghallotta, oda mén a böcsőhez; nézi, csak nézi a kis gyermeket, s ecoerre csak asszonya: Jaj, ídes lel kem, ez nem a maga fiija, ez tátos; a maga fiját elopták éccaka a boszorkányok! Na a szegín asszony megijett, elkezdett sírni; a katona sajnálta s aszonta neki: Ne búsújjék kē, hanem hozza ek kis bögrét, meg egy naty meritőkanalat, osztán tőcsön ek kis tej a bögrébe, s tegye oda a böcsőbe. Az asszon mingyá hozott is bögrét, meg nagy kanalat, s oda tette; alkó aszonta a katona, hogy most mennyen ki vele a szobábú. Miikó kimentek, odaálltak a kulcslikhoz, s úgy lesték, hogy mi lesz mostan. Há eccő csak a tátos, mer biza a vót, elkezdett kacagni s aszonta: Na fene evett illyet! Hetvenhét esztendő vagyok, de még sose attak nekem kis bögrében nagy kanalat! Miikó eszt odaki meghallotta a katona, aszonta a zasszonnak: Na láttya ke, hogy tátos! Tuggya mit, süssön kenyeret, osztán szórjon sok színát a kémény alá; a tátost meg tegye rá a lapátra, mintha be akarná vetni! Na jó van, az asszon úgy is tett; befűtött a sütőkemencébe, színát szórt a kémény alá, a tátost rátette a lapátra, de mikó be akarta vetni a kemencébe, a tátos nagyot kiátott és etűnt. De mikó e törtint, hát uram fiija, a kéményen keresztű beasett a szalmára az asszonynak a gyereke. (Nagybecskerek, Haraszi Gyula gyűjtése)

Abba a régi időbe sok gyereket szült az anya. Nagyon örözték. Az apának oda köllött fekünni az ágy elé, hogy a rosszak el ne lopják a gyereket. Akkor azt mondták, hogy ez foggal született, olyan gyerek. Nagy feje vót. Aszt mondták, hogy váltottgyerek. Hogy mögtuggyák, hogy ez váltottgyerek, kipróbálták. Szüleji vöttek egyi kis bögrét, abba attak neki tejet. Attak neki egy nagy fakalánt, hogy ögyön. De ez alatt az idő alatt a gyerek nem tudott beszélni. Akkor úgy próbálták ki, hogy bezárták magányosan egy szobába. Főtötték a patkára, és bevitték neki a tejet, oszt akkor hallgatták, hogy beszél-e a gyerek vagy nem. No, akkor oszt a gyerek mögszólalt: Kis bögre, nagy kanál. Hogy ögyek én tejet!? A szüleji mög hallgatták. De sokan összegyűttek, hogy tud-e beszélni. Aszongyák, hogy a váltott gyerek köszt vót lány is. Akkor annak a lánának mán tizenhat éves korába megvót a mejje. Akkor tamburát a mejjivel. Verte a kezivel. Mikor hétéves vót a gyerek, akkor rátötték a sütőlapátra, hogy majd dobják be a kemencébe. De amikor az ő gyerekeket lelűkték a kéményön, a másikat mög elvitték. Addig nem tudott beszélni. *(Padé, Ferenczi Imre gyűjtése)*

Ez a Molencki Maris néni, meg ez a Boris néni, a Lék-város. Így mondom, mer máskébb nem tudom a nevit. Kovács Pali bácsi felesége. Mentek le a Kamaristyáro. Oda, ahun az apjuk juhász vót. Meg alkarták nézni az öregembert. Mikó köze értek, ahun legétek a bárányok, vagy a birkacsapat, aikkó egy hangot hallottak. Aszmondja, hogy... kiabál valaki, az egyik aszongya neki: Hát gyere ide, hogyha alkarsz látni bennünket vagy érdekelünk. Aszongya az öregasszonynak az a másik, hogy hadd a csudábo, me híd ide ezt a, ki tudja, hogy kicsoda. Azt mondja: Nem baj, az, hadd gyűjön! Aszongya, ez vót a válasz neki vissza: Hogy

oda is mennék, hogyha nem vóna kétkarácsonyi cérma a szoknyátokba! (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

12.

Hát hallottam. Boldogult apám még látta, azok mellett jártok azelőtt azok a garabonciások. Meg erdőbe tötötték az időt a régi öregek. Azok mindég erdőbe vótak, nagy erdőség vót, mondta, hogy ére is, mindenfelé, mind azok a nagy erdők vótak. És mindég ott dőgoztak, télen is, oszt nagy izét, tüzet raktak, alkkó mondták, hogy látták a garabonciást. Hogy odament. Nem ment oda egészen, hozzájuk, csak — aszongya — mindég azt izéta: Júúújjj, de fázok! Júúújjj, de fázok! Mindég azt számúta, aszongya. Hát ők nem tudták, hogy mi az, űk meg körű útek a tűz körű. Oszt, aszongya, valamellik odakiálltotta, azt mondja, valamellik odakiálltotta, hát gyere ide, ha fázó! Hát rá se gondútak, hogy az garabonciás lehet. Az meg azt feléte vissza, hogy azt mondja, odamennék, aszondja, de ha nem vóna köztetek aszongya, amelliknek karácsonyi cérma van a ruhájábo varra. Azt tartották nagyon, úgy két karácsony közt nagyon fonytak, alkkó az én diáklomomban, mondom, még hát még azután is. Hogy két karácsony közt fonytak cérnát, vászonycérnát. És alkkó abbú a ruhájukba köröszöt, köröszöt varrtak. Alkkor hát nem bántották ugye a izék. Ez is azt kiálltotta, aszonta, odamennék hozzá, aszongya, ha nem vóna ojan köztetek, akinek karácsonyi cérma van a ruhájábo. Aztat varták. Köröszöt, ruhákba. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

13.

Há például a feleségemnek a dödöregapjával, azokná történt. Hogy a szomszédasszony — szomszédasszony? — állapotos vót, és mindég az a boszorkány ráút a hasára. No és alkkor aztat állítólag gatyamadzagga balikézze hurkot dobtaik rá, és lóvá váltódozott. S hogy lóvá váltódozott, rögtön elvezették a kovácshoz. S alkkor elvezették a kovácshoz,

megpatkóták. Mikor megpatkóták, elengedték. Másnap a szomszédasszony, szomszéd legénynek az anyja, nagyon beteg vót. De nem akart senki se beengedni hozzájuk. Kovácsot, küldjék el a kovácsot, csak az bírja meggyógyítani. Hát mikor a kovács elmén, az öregasszony meg van patkóva. Meg vót patkóva. A kovács levette, s aztán megutáta a szomszédasszonyt. Soha többet nem mőnt hozzá. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

14.

Eccör, most még ezt is émesélöm. Lássá, hogy mindent így kiizének! Az én öregapám — ádvént vót; tudják, mi az ádvént? No most majd gyün ránk, amikó mennek a hajnali misére. A tanyáru a kisbérösse mindég be szoltak gyünni hajnali misére, szombaton. Hát, aszongya öregapám, így meséte a boldogútt, az isten nyugtassa meg, aszongya, ahogy gyünnek a falu alatt, aszongya, egy nagycsöcsü asszony, aszongya, ojanokat irongát! Irontott, mindön. Aszongya öregapám, mög a bérös, ahogy gyütek, aszongyák, gyérünk mink is, közelébb beérünk a templomba. Hát aszongya, ahogy úk rámöntek, hogy majd irontanak úk is, úalattuk bizony beszakadt a jég. A nagycsöcsü asszony mög énevette magát, aszongya: hahahahaha!, de becsaptalak benneteket! Nahát, a boszorkányság ijen. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

15.

Luca estéjén neki kell fogni csinálni kancsikát is, háromlábú széket, meg egy szakajtót. Ezeken minden nap csinálni valamit, hogy karácsony estére legyen kész. Ezzel a három tárggyal el kell menni az éjféli misére, de a szakajtó legyen tele kölessel. Üljön le a templom előtt a küsszékre, szentelt krétával húzzon kört maga körül. Mikor jönnek ki a miséről, dumogasson a kancsikával, s meglátja, hogy kik a boszorkányok. Ha még így is meg akarják támadni, szórjon kölest rájuk. Azt össze kell nekik szedni, addig nem támadhatnak,

s közben egy óra lesz, s lejár az idejük. Ha a boszorkányok nem saját alakjukban mutatkoznak, hanem ló, macska vagy egyéb állat képében, ügyesen gyújtson gyertyát, dobja rájuk, hogy égési sebet okozzon. Akin másnap égési seb van, az a boszorkány. (*Bácstopolya, Borús Rózsa gyűjtése*)

16.

Két embör ment eccő a Tiszán a szegedi piacra. Nagyon beesteledett mán, oszt nem tudták, hun vannak. Eccő csak zenészt hallanak. Kikötöttek, mind közelebb mentek a zenészhóhoz. Mikó odajértek, szemük-szájuk elát a csodákozástú. Szép lányokat láttak ott táncóni, csillogtak, villogtak a gyönyörű ruhákban. Ezüst poharakbú ittak. Mikó meglátták az odatévelt utasokat, őket is közéjük húzták, és táncóttak, mulattak, ettek-ittak úk is. Ez a nagy mulatozás addig tartott, míg az óra éfélt nem ütött. Mikó elütötte a tizenkét órát, ecoerre mindennak vége szakadt. Sötít lett, a zene ehalgatott, a poharak kijestek kezükbú, mire föl-esztek, sehun semmi nem vót. Reggel osztán, mikó körül-néztek, a földön mindenféle kecske meg disznókörmök he-verték. Alkó tudták meg, hogy a sötítbe a Boszorkányszi-getre keveredtek. (*Péterréve, Matijevics Lajos gyűjtése*)

17.

Ez ojan dolog, hogy mikó összejönnek tizenegy óra után és egy óráig mulatoznak; összegyűnnek, kinn az utcán muzsikánok. Amit úk annak nekiik zenészert, és avva muzsikánok. Most várjá! Egy döglött lónak a lábo vót a pükula, és a combja meg vót, úzé, tambura. Dē, így vót! A Baoskó Józsi bácsi az muzsikát, pükulávó, a Józsi bácsi, a harangozó, a megboldogútt, az meg a tamburás vót. S éfogták őket, hogy gyertek muzsikányi, táncollunk; hát a szépasszonyok. Ez itt az Ásó utcábó történt. Ezek mondták. És adtak nekiik aran poharokat — értem? —, és az egyiknek is meg a másiknak is, no most igyatok. Má emulatták a munkájukat, alkó igyatok. Aszongya, hát itt a pohár, visszaadjuk.

Nem, aszongya, tegyéték a zsebbe! És lópata vót mind a kettő! (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

D. Tudományosok

1.

Az én feleségem estefelé ement fejnyi a tehenet, hát vért fejt. Alkó odagyütt egy öregember, Jósának hiták, Jóska bácsi, van bajunk! A tehen véreset. No, aszongya, lányom, rögtön megyek hozzátok. Begyütt, aláment a kémény alá, és elkezdett imádkozni ű szerint. Aszmondja: Lányom, regge gyün az az asszony, és valamit kér, de csak te pizkafát fogd, oszt üsd! De ne szójj neki vissza! Egyáltalábo. Hát úgy is vót. Regge meggyütt az asszony. Az én feleségem, te bolond, aszongya, hát mé bántasz? Az meg csak ütötte, oszt kiszaladt, az uccáro, oszt észaladt. És hogyan tudta ez az öreg, hogy hát? Kovács József. Csak pásztorember vót, csordásember egész életibe. Hetven éve hát meg. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

2.

Vagy például még egyet mondok. Hogy má teneked érdeked ez. Anyáméknak is vót mindég tehenük, oszt azt mondja, hát mindég főfordút a tej. Főfordút a tej, hát ez nem jó van. Vót ittend egy ember, aki értett ehhez. Ement anyámhó. A Város alatt lakott, hát ez ugye nem most vót, amikó anyám meséte eztet nekem. És aszmondja, hát, ement oda oszt megmondta. Azt mondja: Fűtse be a kemencét, és, aszongya, a köcsögöket rakja be, és regge valaki, még négy óra előtt, mielőtt a nap is följönne, odamén, az az, aki megcsináto a kárt a tejbe. Hát ki vót az? Anyámnok a legjobb barátnéja! Zörög, anyám kinyissa az ajtót, hát aszmondja, kenyeret sütök, osztán efelejtettem tegnap sót hozni, nincsen elég sóm. Hát, hogy adjon neki. Anyám meg mondta, hogy hallod, aszongya, hát éppen én is úgy vagyok. Nem

birtam adni. Nem birtam adni, így megtudta, hogy ki vót az, aki elvette a hasznát a tejnek. (Gombos, Jung Károly gyűjtése)

3.

Hát például vót csordás a mi falunkba, és szerette a pálinkát. Hát hogyha elment bejelenteni, hogy most nem tudom, beüzekedett a tehén, és ha nem adtak megfelelően szalonnát vagy kis pálinkárávalót, ugye, akkor az este má az asszony nem is fejt. Egyszerűen akart fejni, és vér jött a tehén csöcsibü, és hát, juj, ugrál a tehén, senki se köze, hát ugye ez a csordás, kobojáge, valami neszre elmén megin a házhoz. Jaj, mondják, hát nem láttá semmit se, tallán borgyu, más borgyu kiszívta vóna, vagy darázs csipte vóna ezt a tehenet, hát nem gyün a tej. És ő azt mondta a gazzasszonynak: Julcsa néni, menjenek ki az istállóba! Ő az ajtót magára húzta, becsukta, még pokrócot is tett az ajtóra, be ne lessenek, mit csinál a tehénnek, mit se, csak azt mondta: No, Julcsa néni, gyűjjön, fejjen kē! És duplán fejte a tejet, mind másik este. És férfi vót! Tehát ez is valamit az ő öregapjátü, valami bűbájosságot... Kovács Pista bácsi vót. Meghat. De, tudja, ez nem sokat tudhatott a boszorkányságba, de valamit segített. Ez ojan, mind az únas, ugye. Tudja? Valamit ellopott az öregapjátü. Mer ő fattyugyerek vót, és az öregapja nevelte. De, tudja, ez mijen borzasztóan halt meg? Isten bocsáss meg, így fejezem ki, de hát lehet mondani, úgy döglődött. Bozse oproszti! Ugyan ki is mondani. De nagyon csufú, nagyon csunyan halt meg. Mer ő azt a kicsit is, amit ő tudott, nem vót kinek átanni, s megküszködött a haláláért. Mert azt mondják kinek mijen az élete, ojan o halála. (Gombos, Jung Károly gyűjtése)

4.

Bizony! Várjon, majd mesélöm! Belegrádba az én fiam még alkó huszonhat éves vót, mikó meghāt. Belegrádba

dógoztak, építtették a Belegrádot ki. Aszongya, gyűtt egysző egy szép fogat. Aszongya ott fönt közülük egy, aszongya, az anyja ideodáját, aszongya, majd meglátitok, leállítom! Leállítom a fogatot! Á, aszongyák, fogadjunk, hogy nem! Aszongya, leállítom! Elővötte a zsebkendőjét, mit tudom én mit csinát velle, valamit csinát, hát a szép fogatot leállította, csakugyan. De az a kocsis többet tudott, mind ű. Aszonta, odakiátott, aszongya, engedd el a lovakat! Engedd el a lovakat, mer az tudta, hogy most má mög vannak fogva a lovak. Aszongya, engedd el a lovakat! De az nem szót semmit. Aikkó aztán háromszó főszólította, hogy engedd el a lovakat, harmadjára, mire nem engedte el a lovakat, ő leesett és möghalt. Annak a kocsisnak nagyobb tudománya vót, mind aki mögfogta a lovakat. Egy nagy uraságnak a kocsijalova, négyes hintóba möntek a lovak. És kérem, aszonta, engedd ē. De annak az embörnek is nagy tudománya löhetött! És ez valamikó vót ám, ez így igaz vót! Hogy ijen nagy tudománnya bírtak, hogy kérem, a lovak csakugyan aztán mögindútak, és möntek, de az embör leesett és szörnyethalt. És kéröm, mikó ez főkiátott, eressd el a lovakat, eressd el a lovakat, és a kocsis lemönt, a lovaknak mögtürüte a zsebkendővel a szemit, és a lovak, az mög leesett, möghalt, és a lovak elindultak, mentek. *(Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)*

5.

Hát hasonló, amit hallottam egyet. Apám is ojan régebbi időbü vót. Hogy hát mönt a kocsis, vitte az uraságot, az ács fönt a tetőn dógozott; léciótek. Mikó odaér, mögáta a lovak, nem mentek tovább. Nevettek az ácsok, hogy poros úton elakadtak, a nagyságos urat nem birik vinni. No majd a kocsis is tudta azt, amit az a mestör tudott. Ere-ára próbállí, hát nem mennek a lovak. Sehova. Bírnák, de nem mönnek. Semmit, ere-ára az anyjának, hát majd ű segít a bajon. De a nagyságos úr mondta, hogy hát, há mé nem biz-

tatod őket mög?! Aszongya, majd biztatnám én, csak ha a nagyságos úr ne úne a hátam mögött! Aszongya, hát úgy vögyed, mintha senki nem úne a hátad mögött. Hejnye, a gazdája hét szencségit neki, majd mén! Alkkó közéjük vágott, emöntek három-négy lépést, mögön mögátak! No, aszongya, nem baj, aszongya, maj mönnek most! Lelépett a kocsirú, főmete a bakot, kivötte a kalapácsot, s odamönt, és a rúd végére nagyot odavágott. Az ács legurút a tetőrű. Az annyit jelöntött, azt mondják, hogy mintha az ácsot fejbe vágta vóna a kalapáccsa. Mer az csináta, állította mög a lovakat! Nohát ennyit tudok mondani! *(Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)*

6.

Csomagokat készítettek. Ojan — most, mondjuk, egy lánynok akartak ártani. Akkor valamijen szallagga: vagy kék szallagga vagy piros szallagga vagy bárakármijenne vagy rózsás szallagga, a rózsás szallagot mondták, hogy akinek a tollába azt taláták, mikó megbetegedett, keresték a tollakat a vánkusokba. És alkkó az a valaki megbetegedett, az a lány vagy valami, akkó a szülők keresték. Meg is taláták. Engem is mikó el akartak tenni láb alu, huszomhetet talátok. Avva csináták aztat meg, hogy sose lehetett szerencse, meg elpusztujjon hamarosan. Az én anyósom vót. Nem túrt a házná, hogy én nagyon vallásos vótam. Megtudtuk azé, hogy ez a Jóska bácsi ez mindent elmondott. Eztet, ha ütet hiták, ű nem mondott nevet senkit se, csak annak meg köllött jelenni. Az imádság közbe ű azt hita, és annak meg köllött jelenni. Ez úgy győzte le a rózsafüzérre. Rózsafüzért végezte. Mindig a rózsafüzért. De sokszor, mikó végezte, úgy közbe, ugye, csinát köröszöt, ijén vizek verték! Összefogta a fogát és így csinát. A gonoszok kisértették. De nem bírtak neki ártanyi, mer a Mária erősebb, mind űk. A Szűz Mária oltalma alatt nem bírtak neki ártani. A rózsafüzér az erős. *(Gombos, Jung Károly gyűjtése)*

Akkó egy kis darabig émentünk, együtt egy kocsi utánunk, két gyönyörű fehér lóva, azt mondja: Néni, tudom, azt mondja, hova mennek. Gyűjjenek föl a kocsira, elviszem magukat. Hát biztos, hogy ú látto, hogy sokan mennek oda, sokan jártok oda. Ojan fuharos vót-e vagy földműves, nem tudom. Há főmentünk a kocsira. Mikó odaértünk egy nagy gödörhő, méj szakadálhő. hogy elhattuk — hun is mentünk? — Szent Bóra, hel is van az? Vukovár. Vukováron van a Szent Bóra. No és akkó, mikó elmentünk egy darabig, eccer a lovak fölátok két lábno, oszt tóták a kocsit vissza! Ojan csattogást hallottunk, úgy: scsí, scsí, de nagyon erősen. Akkó az ember megfékezte a lovakat, meglassútak, ugrájonak le a kocsiru, mer mingyár lent leszünk. Megtámadták a kocsit. Hogy mentünk ahhó az asszonyhő. Csak a suttogást hallottuk, meg hát láttuk, hogy valami a lovak előtt áll, vagy nem mentek a lovak, úgy két lábra átak. No, nagy nehezen odaértünk. Mire odaértünk, má az a fiatalasszony ott vót, várt az asszonnya, az uccakudliba: úgy hituk, kudliajtó. Az ott vánto. Kezibe vót a rózsafüzér, de vízosöppek csak úgy csurogtak le, mink elmaradtunk, de szóval, addig nem akart bemenni az öregasszony, még mink is oda nem értünk. Mer, aszongya, megtámodtak vóna bennünket. Még ott is. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

Tizennégy június negyedikén, mikó a háboru kiütött, az én uram bevonút, és négy hónapra egy négyéves kisfiunk meghāt. Négyéves kisfiunk vót. Meghalt. Én ojan nagy betegségbe kerütem, tiszta sárga vótam, mind a sáfrány. Elmentem és Tamás doktorhő, Tamás doktor vót a neve, nagyon jó doktorunk vót, osztán hát a doktor úr egyforma vót, nem vót... Hát szépen egy öregasszony, a szomszéd, Bíber Roza néninek hiták, aszongya, Éva az én anyósomnak mondta, vezesd le, aszongya, itt vót akkó még a szélmalom,

fiam, izén, a Laposon, vezesd le, fiam, aszongya, az öreg német Kati néni, egy német asszony lakott ott. Aszongya, vezesd le, aszongya, meg fogod látni, kilenced napra a te menyed, aszongya, elvesztette a sárgaságot. Meg a betegséget. Pedig alig átom a lábomon. Hát, édes fiam, ha ez nem igaz, alkó az se igaz, hogy állunk, vagy isten van! Elvezetett engem az én anyósom, a Kati néni aszongya: Éva néni, aszongya, hozzon, aszongya, fokhajmát, hónap főjjenek, és hozon öt darab kámfort. Alkó ojan kockákbo, kis apró kockákbo árúták a kámfort. A fehér gyócsba, kis fehér gyócsba bekötötték a kámfort, fiam, keresztet, az vót a kámfor, alkó a többi, az egész, mind, a tizedik is, a tíz üdvözet, mind tíz girizd fokhajmábu át. A miatyánk meg egy kámfor. Ugyhogy öt darab kámfor vót az óvasó. Az vót az óvasó. És ezt az óvasót a Kati néni megcsináto, belealkasztotta a fejembe, aszongya, én az imádságot elvégeztem, édes lányom, de te fiatal teremtés vagy, és aszongya, neked megmondom, és aszongya, te is végezd el velem, és nagyobb haszna lesz, mind az enyim. Úgy mondom, ahogy ő mondta. Aszongya, ha a nap nyugszik, nyugovóba van, menjé ki a kerbe, ahun senki se nem lát, ahogy nyugszik a nap, fordújj a napnyugtáro, és aszongya, első nap elimádkozod a kilenc miatyánk, kilenc üdvözetet, egy hiszekegyet. És följárlod azoknak a lelkeké, alkik szemfájásbo, fejfájásbo, aszovánbo, sárgóságbo meghaltak, azok esedezzenek a lelkedé. És a másik nap, még csak el nem fogyott, a kilenc mindég egyvel kevesebbet. Másnap nyolcat, harmadnap hetet, oszt így sorba hat, az utolsóig. Édes fiam, mikó én az utolsót elvégeztem, énrajtam má abszolút egyáltalábo sárgaság nem vót. A fokhagyma ojan picilke küszikla, túlsárgákra össze vót szárodla, a kámfor pokolba vót. Egyáltalábo nem vót, az elment akkorra. És én meggyógyultam... Kilenc napig, és minden nap kevesebbet. Minden nap kevesebbet, úgyhogy mikorra má a kilencedik nap eljött, alkó utójjáno má csak egy miatyánk, egy üdvözet és egy hiszekegy maradt. *(Gombos, Jung Károly gyűjtése)*

1.

Vót egy szögényembör. Annak sok családja vót. Osztan szögény vót nagyon. Odament egy öregasszony, asz mondja neki: — Te olyan szögény vagy, fiam, mé nem csinálod mög ezt, amit én mondok. Az első jércének a tojássát tödd a hónod alá, oszt akkó üjj be a kuckóba. Három hétig köts ki. Akkó majd az mondja, hogy mit, mit?, ha kilkel mingyá. Hát a szögényembör mit tött, kapott tojást, oda út be a kuckóba, de se nem ivott, se nem evett, semmit se, csak egy pici vizet. Hát kikötötte a kis osirkét, tiszta fekete vót. A taréjja, a kakasnak mingyá lett taréja, a jércének meg nem vót semmise, csak úgy. Hát akkó mingyá elkezd kaparászni a csinke: Mit, mit? Mit, mit? Az öregasszony mondta, hogyha az mondja, hogy mit, mit, mit, akkó parancsója, ami úneki legjobban fontos. Mit, mit? Mit, mit? Hát aszongya, úneki kő pénz. No, a mit-mit etűnt, eccé gyün haza, mén haza hozzá, viszi a sok pénzt. Oda vót a pénz téve, letötte. Akkó megen szalladgál így tovább: Mit, mit? Mit, mit? Hát úneki ruha is kő a sok gyөрöknek. Akkó ément mögint. Hoz ruhát. Akkó mindig így mondja: Mit-mit? Mit-mit? Eccer az öregasszony má megharagudott. No, mit-mit, hozzá szart! — aszongya. Így mondta. Hát ément, bizon azt is vitt neki. Akkor osztán nagyot néztek, hogy hát hogy szabadújjanak mög tüle, mer mindig azt folytatta: Mit-mit? Mit-mit? Má nem tudott mit mondani neki. Akkó odamönt az öregasszon mögint hozzá. Panaszkonnak, hogy mindönt hozott, oszt az öregasszon mögharagudott, oszt aszonta neki, hozzá má szart! Azt is sokat vitt. Kipucóták? Ki. No aszt akanom mondani kentőknek, most mondják, hogy vögyön egy kötelet, oszt hozzon a tengör fenekirű homokot. Akkó majd möglátik, mi lösz. Hát mondja neki, hogy ott szalladgál, toponog a házba. Mit-mit? Mit-mit? — Hát — aszongya — hozzá egy liter homokot a tengör fenekirű. Hát akkó gondoskodott az a mit-mit, hogy mönnyön. No, emönt, de azelőtt korábban visszagyütt, akkó má nem

bírt gyűnni. Eccoer gyűn nagy szomorújan. Azé mondja: Mit-mit? Miit-mit? Akkó mégeccé mondták neki, hogy hozzon a tengör fenekirű homokot. Nem bírt hozni, nem is gyűtt vissza. Akkór az elmaradt. (*Hetény, Matijevics Lajos gyűjtése*)

2.

Hát hallottam annyit rulla, hogy talán az embör kikötti, a tojást, az fekete csirke, és aztán az a csirke mikó főnyöl, akkó az mindég kéri, hogy mit csinájjon, mit dógozzon. S akkó amit parancsol. De, sőt, ott kő neki alunni, ahun az embör alszik. Az embör a hóna alatt az a három hetet a kemence mellett kő neki űni, és a hóna alatt kőti ki. S akkó hát ebbü van a lüdvérc. Aztán utójjára hogy bír mögmeneküni tülle, hogy éküdi a Tisza fenekire, hozzon szitába ki vizet. Ijesmit hallottam. Az én onokanagybátyám, az akarta kőtetni, hogy ű is főgyarapoggyon. Én gyerkőc vótam mikó ez űrajta megtörtént. Ugye ű sok pénzt akart, hát akkó télon nem mén sehová, kikötti a lüdvércet. És addig űt, addig űt ottan, kemence mellett, hát a tojás a hóna alatt, hogy a tojás mind fölégette a hóna ajját. Oszt kivágta a tojást, hogy űneki nem kő. Azé azt mondták, bátis úgy hallottam, hogy úgy kő, hogy élje a lüdvérc a feleségit, mint ő. (*Törökbecse, Jung Károly gyűjtése*)

3.

Hát errő annyit hallottam, hogy a fekete tyúknak az első tojását, vagyis a jércének, oszt valamikó vótak azok a kukkók, Laci, te, gondolom, tudsz róla? Hogy a kukkóba köllött kikötteni azoknak az illetőnek a hóna alatt. És abbü születött a lüdvérc. És hogy annak mindég az vót a nótája, hogy vidd, vidd, de mindég valamit akart vinni. S amit paracsót neki, azt hordott. De hogy hordott-e valakinek vagy nem hordott azt se nem láttam, se nem tudom. De meséták. Ha valakinek összehordta, amit akart, és tovább nem tudott neki mit parancsóni, akkó adott neki egy mad-

zapot, hogy hozzon a Tisza fenekirű homokot. Hozza tele homokka. S akkó ott belefulladt vagy mit csinát. Így mög löhetött tüle menekűni. Azt mondják, hogy az mindég valamit akart csináni. Az, hogy mögmondta neki, az rögtön csinátá. És hogy elvégezte, az má másikat parancsójon neki. Ezé akartak tüle szabadűni. *(Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)*

F. Ördögök

1.

Mikor az Isten a világot teremttötte, az Ördög az Istentűl a részeg embör lelkit kérte, aszonta, hogy amölik embör eccör megrészekszik, annak a lelke lögyön az üvé. Az Isten látta, hogy a részög embör a halálos ágyán möktér, nem eggyezött bele, hanem aszonta, hogyha egy kötél homokot fölhoz a tengör fenekirűl, akkor odaaggya neki a részög embör lelkit. Az Ördög le is mönt a tengör feneküre, de nem birt homokot fölhozni így osztán nem is kapta mög a részög embör lelkiit. *(Magyarszentmihály, Kálmány Lajos gyűjtése)*

2

Az ördög a szögény embört mindön módon mögcsalta, a szögény embör panaszkodott. No, kisegítlek a bajbu, ne panaszkoggy szögény embör, gyerűnk lopni! Emöntek az uraság aklába. A szögény embör nem ment hozzá nyúlni, hogy hátha sivalkodik a disznó. Ne töröggy vele, befogom a száját! Nem sivallkodott egy se. Hánták ki az alkolbú a disznókat, oszt az Ördög mindegyiknek csavarított a farkán egyet jobbra csavarított. A szögény embör alig birt egyet kihánni, mikor az Ördög mán mind kihánta. Mikó mán mind ki vót hánva, aszongya az Ördög: No, szögény embör, tötté-e rá jegyöt? Aszongya: Töttem! Micsoda jegyöt tötté rá? Jobbra csavarítottam a farkát! — pedig nem ú csa-

varította jobbra, hanem az Ördög. Hozzáfogtak nézni, hát csak egy vót, akitnek nem vót jobbra csavarítva a farka. Az Ördög mögfokta ezt a disznót, úgy belevágta a Tiszába, hogy sömmijé vált. Azutátú mindön disznónak jobbra van csavarítva a farka. *(Majdán, Kálmány Lajos gyűjtése)*

G. Markoláb

1.

Hát azt mondják, hogy markoláb, mikó mögöszí a holdat! De hát, hogy mi lehet az? A markaláb. Ezt nem tudom. Mer ezt mondják, hogy az őszi mög, amikó a holdsötétség van, hogy mögöszí a markaláb a holdat. Mikor a hold elkezdött fogyni, elkezdött egy sarka sötétenni, aikkó azt mondták, hogy a markaláb őszi. De hogy mi lehetett az a markaláb? *(Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)*

H. Világtartó állatok

1.

Aszondja, három cethal tarti a földet. Ű, ahogy meséte, aszongya, mikó éizéli az ő, aikkó mögfordul, aikkó van a, aszongya, ettű rázkódiik a föld. Így meséte. Aszongya, három cethal tarti a földet. Nevettünk. Meséte Ű, aszongya, aikkó ahogy fordul mög, asszongya, aikkó kap rázkódást a föld. *(Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)*

2.

A föld gömbölyű, a világnak nincsen vége. Úgy tudom, hogy négy oszlop tartja a földet, és azt a sátán fűrészőli, és amíg az egyiket fűrészőli, a másik újból kinő... Úgy mondták, hogy van föld lent is meg fönt is, de hogy ez igaz, nem tudom. Lent emberek élnek. Az ég gömbölyű,

négy oszlop tartja. Az öregektől hallottam, az égben is élnek emberek. (Csonoplya, Székely Mária gyűjtése)

I. Óriások

1.

Mikó Krisztus urunk a földön járt, a Tiszán át akartak menni, nem vót se csónyik, sömmi se. Hát egy Órijás járt a Tiszán. Mondta neki Jézus, hogy szent Pétört vigye átál magát. Az Órijás nagyon mögharagudott, hogy ő tizenötöt is át bír vinni! Nem eggye kullog! Szent Pétört vitte a vízön, a víz közepirő kivetötte a partyára, majd kitört a nyaka. Aztán visszamönt, a Jézust fölvetötte. Mikó a Jézust fölvetötte, aszongya: Ejnye, te magad ojan nehéz vagy, mint tizenöt! Aztán mikó kivittö Jézust a szélire, a túlsó szélire a Tiszának, letötte a Tisza szélire; a Jézus elindult, az Órijás mingyá möghalt. Aztán Jézus az Órijás lelkit a köpenye alá tötte. Az Órijás lelke visszatekintött, aszongya: Ejnye, de nagy dög fekszik ott! Osztan Jézus modta: A te testöd. Azé büntette mög Krisztus Urunk az Órijást, mert szent Pétörre úgy bánt! (Szaján, Kálmány Lajos gyűjtése)

J. Hazajáró lelkek

1.

Egy lánnak a vőlegénye katona vót. Levelleztek egy ideig, egyszer a legény válasz nélkül hagyta a lányt. Má a katonatársai mind hazamentek régen, de ő nem jelentkezett. Egyesek aszonták, eveszt a harcba, mások, hogy megszökött a katonaságtól, s nem mer hazagyünni. A lány állandóan siratta. Egyszer egy éjje kopogtak a lány ablakán. Nem sokára beszónak, hogy én vagyok, kedvesem, gyere ki. A lány megismerte a vőlegénye hangját, gyorsan felöltöködött, kiment. Amikó kiment, a legény megkérdezte tőle: Együsz-e

velem? Ha együsz, nem kő többet siratnod, mert mellettem lesző. Honne mennék — mondta a lány — s má föl is üt a legíny lovának a nyengibe. Elindútak, oszt nemsokára a temetőbe értek. Elkkó üjedit meg a lány, mert hallotta, hogy a halottaknak hatalmuk van éjje kakasszóig. Ahogy a sírhó értek, a legíny lelépett a lórú, leeméte a lánt is. Akikó aszonta a lánnak, hogy a sír előtti lukon ő előszó lemén, utána menjen a lány is. Le is ment a legíny, a lán pedig aszonta, hogy ű előszó a ruháit adogassa le. Hogy múltjon az idő, minden ruháját szeletekre hasigatva adta le. Má csak egy darab hasított ruhája vót, amikó megszólaltak a kakasok. Elkkó viasszót a legíny: Szerencséd, hogy a ruhájüd adogattad előszó, és megszólaltak a kakasok, mert különben élve köllött vóna sírba szánod. Most pedig eriggy haza, ne sirass engem, hagyjál békén, mer nem bírok nyugodt lenni, még a sírba se. Bezárult a sír, a lány pedig ruha nélkül hazament, és többé nem siratta jegyesit. (*Bácostopolya, Borús Rózsa gyűjtése*)

2.

Egy nagylány meg egy legíny nagyon szerették egymást. A legíny meghalt, a lány meg nagyon sajnálta. A legínt Janónak hitták. A lány nagyon szerette vóna Janót még eocor meglátni. Valaki ajállotta neki, hogy szerezzen egy halott koponyát, és főzze össze kásával éfélkó a kimíny alatt. Főzés közbe mindég asz mondogassa: Posz, posz, kása, jön a Janó nemsokára. Közbe állandóan kevergesse a kását, akikó maj meglássa Janót. Hát eocé csak gyütt ám a Janó szünke lovon. Hát aszongya neki: Nohát rúzsám, meggyüttem, ha az a kívánságod, hanem mostan tudod-e, hogy neked velem kő gyünni. Szedd össze a ruhácskádat, oszt akkó gyerünk. Megindútak. Fölüt ő is a Janó elé a lóra. Mikó mennek, mendegének, eocé csak aszongya a Janó: Szép a holdvillág, szépen jár, holt az elevennel jár. Félsz-e rúzsám? Aszongya a lány: Má hogy fének, mikó kéve vagyok? Mennek egy ideig, megin csak aszongya Janó: Szép holdvillág szépen jár, holt az elevennel jár. Félsz-e rúzsám? A lány megin csak

aszongya: Má hogy fénék, milkó kéve vagyok? Mikó beértek a temetőbe, a lány má úgy fét, csak úgy reszkegett a le-gény mellett, de nem merte ám mondani, hogy fél. Odaértek egy sírhó, azon vót egy luk, ahun a Janó kibújt. Aszongya a lánnak, hogy menjen be. A lány nem mert bemenni, ha-nem aszondta, hogy menjen kē le előre, mer én nem tudok. Majd én utána megyek. Milkó lebújt Janó, a lány begyugta a ruhácskájáva a lukat. A lány nagyon fít, oszt szaladt ki a tementőbü. A legközelebbi házhó, ahun világosságot látott, beszaladt, ott meg éppen halott vót. Bebújt a kukóba, oszt aszonta, hogy ötet takarják el, mer nagyon fél. Alig hogy a lány behúzódkodott a kukóba, verik ám az ablakot: Halott komám, add ki azt a lánt, aki a kukóba bújt! A halott megmozdút ére, oszt aszondta, hogy nem binom. Megint beszót, hogy hát add má, mer émülük az idő. A halott má főket, fölút, a szegény lány meg má úgy fét, hogy csak úgy vacogott a foga. Mire főtápáskodott a halott, a kakas ēkukorította magát, egy óra vót, oszt émút az erejük. Janó elkő beszót a lánnak: — Jó jártá, hogy a kakas ēku-korította magát, mer apró a mák, de még apróbbra szag-gattunik vóna. Tanúd meg, hogy máskó a halottakat ne háborgasd. *(Kupuszina, Penavin Olga gyűjtése)*

3.

Ezt a történetet még a nagyanyám dédapja mesélte. A mai Csinkepiac utcában lakott egy Deme nevezetű házaspár. Az öregasszony nagyon templomjáró volt. Mindenszentek közeledett, az öregasszony szokásához híven reggelenként eljárt a korai misére. Abban az időben még nem volt minden házban óra, s ez így volt az említett házaspárnál is. Az öregasszony gondolom szerint kelt fel minden reggel, és indult el a templomba. Egyik alkalommal az ura rászólt, hogy ne induljon még el, mert ő látja a csillagok állásáról, hogy nem érkezett el a menés ideje. De a felesége nem tágitott. Azt mondta, hogy ő már hallotta a harangszót, felöltözött és elindult. Mikor a templomhoz ért, látta, hogy bent világítanak. No, lám, nekem volt igazam, gondolta ma-

gában, már úgy lehet, el is kezdték a misét. Odaér az ajtóhoz, az nyitva van, bentről erős gyertyafény világított ki. Beljebb megy, hát a templom tele van emberekkel, asszonyokkal, gyerekekkel és buzgón imádkoznak. A férfiakon aranygombos kislajbi és gatyá, az asszonyokon kiegyiken-kimásikon fiityula. Feltűnő volt, hogy az öltözők olyan, ahogy a halottakat szokták eltemetni. Meg az is szokatlan volt, hogy ennyi ember közül nem ismert senkiit. Közelebb ment a tömeghez, hát uramfia, felismerte egyik asszonyban a komaasszonyát, aki már néhány évvel előbb meghalt. Ennek láttára ereiben szinte megfagyott az ijedtségtől a vér. A komaasszony intett neki, hogy menjen oda. Az öregasszony odament. Az volt a hiedelem, hogy élőnek csak a halott komaasszonyával lehet beszélni a halottak közül. A komaasszonya így szólt hozzá: — Itt a halottak miséje van; minél gyorsabban menjen haza, még csak éjfél van, s nem mondták el az imát, addig nem bántják. Hanem hátra ne nézzen. Ezzel Deméné megfordult, és ahogy csak bírt, rohant haza. Mikor a sekrestye mellett halladt el, elejtette a zsebkendőjét, nem mente felvenni. Otthon úgy esett be a kapun az ijedtségtől. Másnap a zsebkendőjét megtalálták darabokra szaggatva. Az esetet következő negyedik napon az asszony meghalt. *(Báczstopolya, Borús Rózsa gyűjtése)*

4.

Az én nagyapám, kint vótak a csikói a Nagyszékesen, s akkó Nagyasszony napjára mentek a Szentkúthoz a népek. Ő a csikóikkal kint vót, s eocor csak — szunyoghállót csinát magánok — hajja, hogy énekűnek, nagyon szépen. mennek a Szentkútra. Odaméz a küvesuthó, eléggé köze vót, gyönyörű nagy csoport. Néz, hát sűt a holdvilág, nem lát semmit, csak dobogást hall, ahogy megy a nép, a cipőkopogást hajja. Még jobban néz, nem lát semmit, de az ének mindég jobban közeleg, a csoport egész oda közeledik, és a csoport el is távolodik; ahogy távolodik el, úgy a hangok is eltávolodnak, és eocor és mindenkorra eltűnik a hang. Akkor egy nagy félelem jött rá, és többet nem akart kint

lenni a csikólkka, mer annyira fét, hogy azok a lelkek, most ezek a lelkek alkik meghaltak, és mentek a szenthejre. Szóval ezek csak lelkek voltak, és nem bucsujáró nép, nem élő nép, hanem csupán lelkek. Alkik mentek a szenthejre. (Gombos, Jung Károly gyűjtése)

5.

Hát nagyon jóba éltek két férfi. Hát el is határozták, hogy komák lösznek. Hát az egyiknek má, hogy majd mög-nőstül, de a koma, a másik, az legény, möghalt. Hát mikó összehívogatott mindönfélét a fiatalember, hogy majd lösz a lakodalom, az esküvő, mindön, a temető mellett mönt el. Hú, aszongya eszembe jutott, hogy még a komát nem hitam mög! Akkó bemönt a temetőbe, és azt mondta, hogy hát, komám, aszongya, gyere ē, hónap lösz az esküvöm. A koma szépen éfél tájba, tizenkét órákó mög is jelent. Mikó a menyasszonytáncát járták, — borzongat a hátam! —, mikó a menyasszonytáncát járták, a koma mögjelönt. Szürke lovon gyűtt, a lovat kint hatta, ő mög bemönt, mindönki mögát, nézte, hogy mi az. Hát, aszmondja, csak járják a menyasszonytáncát. Alkkó aztán, mikó má ējárták a menyasszonytáncát, a menyasszonynak aszonta, csak a kendőjüt nyúocsa oda, oszt majd ű is eljári vele a menyasszonytáncot. A koma. Hát a menyasszony odanyújtotta a kendőjüt, oszt ējárták a menyasszonytáncát. Mindönféle, ēre-āra, ēmūt, eccoer má aszongya, most már az én időm lejár, ē kő mönni. Hanem, komám, aszongya, gyere, késérj el. Akkó a koma szépen otthatta a násznépet, és elmönt és ēkés, kikésérte. Aszonta, most má gyere, űj ide fő mellém a lovamra, a szürke lóra, oszt, aszongya, majd mögmutatom én neköd, az én laka, ahun én lakok. Az én sínomat. Hát el is möntek ki a temetőbe, de messzire mehettek. Nagyon messzire. Ahogy möntek le a lépcsőn, mögmutati, mindön, aszongya, jó van, komám, most má, aszongya, lejárt az időm, ēnneköm itt kő maramni, te meg most má eredj. De a koma főgyűtt, de nem tudta, hogy hun van. Űgy ēmöntek, messzire, nagyon messzire, hogy hát mán a menyasszony is möghalt, mög

má hozzátartozója is, mine ő visszakerült oda, arra a hēre, ahova ēmōnt. De mēg a város se nem űgy át, ahogy ő hatta. Száz ēvekbe került, mire ő visszatért arra a földre, ahunnam a komát ēkiserte. Hát eztet tudom, ezt hallottam ēn. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

K. Kincsőrző öreg

1.

Akkor vót mēg egy mese. Hogy kimentek kapáni. Vagy tőtögetni, csak kukoricára vótak kint. És vót egy kis családjuk. A fiatal párnak. Oszt az akkó ēbödörgött. Hát eccör nincs a kisgyerők, és nincs, és nincs, és nincs, de űk látták, hogy hová mōnt le, oan lukfélēbe; amikó odamentek, nincs semmi. De a kisgyerők nincs. Hát ugye, mint szűlő, akkor oszt azt mondta egy nagyon idős — most ember vagy asszony vót —, hogy attul a naptul kezdve hetedik ēvre kinyílik űjbul az. Szóval talán tisztul vagy mi? Igen, ki is ment az asszony is mōg az embör is, és pont abba az időtájba tényleg kinyít, és a kisgyerők két aranyalmával játszott, és ott vót egy szőke hajú, fehér hajú idős bácsi, az azt mondta, ha el is viszi, nem bírja főneveni, mer má, aszongya, hét év alatt, aszongya, ezt a kosztot szokta itt meg. És űgyhogy avval be is csukódott, és soha többet semmi. Émentek űk másik hét ēvre is, de nem lött semmi se. Mán akkó mōg-játszotta magát, és az most má másfelé ment. Hát én a nevīt nem tudom mōmondani, mer a Szőnyi, a kis Zsindeles, te, űla, ismerted azt. No annak mesēte az ő öregapja, ő is mán kilencven ēven fölű vót. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

2.

Nem, ezt nem hallottam a Pusztatemplomrű, hanem hallottam Bornyason. Bornyason — az is egy határész —

ahogy mögyünk Becsétül, tögyük föl délnek, jó mondom? Délnek, jó van. Ott van egy domb. És az anyósomnak a sógornője kislán vót, és főfeküdt a dombra, és délbe, tizēnkettőkö legúritották a dombrú. És mikó fölébredt, látott egy nyílást, alkörát, hogy egy embör bemehetett rajta. És egy ősz öreg át az ajtóba és mondta, hogy mönjön be. Ő nem mert bemönni, és mikó émeséte az édesanyjának, azt mondta, hogy mé nem mönté be, aszongya, kéccé hozhattá vóna, ki, amit adott vóna, harmaccó ne mönté vóna be. Vagy csak üresen visszalépté vóna, onnend a luk szájátú. Hát így mondták, hogy valaki oda el lött átkozva, abba a dombra, és nem bírt mögszabadúni; hogyha ez bemönt vóna, kéccő hozhatott vóna ki, amit akart vóna, mer tá, állítólag, kincs vót ott bent. És azt őrizte az a valaki, az az ősz embör. És harmaccó pedig ú maradt vóna bent, a kislány. (Törökbecse, Jung Károly gyűjtése)

L. Mitikus növények

1.

A szégyenvirág valamikó pinos vót, az egész közepe. Mikó én lány vótam, a közepe, ekkora piros vót. És csak a széle vót fehér. Ugyanaz a virág most má csak tiszta fehér. Tehát a világon most má nincs szégyen. Alkkó még szégyen vót, a nők takarták magukat, most má a nők egész mások. Még én kislány vótam, öreganyám sokszó meséte: Nézd kislányom a szégyenvirágot! Mer hát van mindenfelé. Van árokparton, mindenféle kinn a határbo. Mindenfelé, itt a kiskánális-parton, itt is vannak. Van több helen. Meg ére, ahogy a küvesutak mellett. Mindenfelé van. Nos, ez ojan, hogy mos má tiszta fehér, abba egy morzsa pinos ninos. És mikó én kislány vótam, még vót annyi, hogy csak a széle vót egy picit fehér. Ez a Szüz Máriának s szégyenvirágja. Valamikó, no, jó van, most ember vagy, én öregasszony vagyok, de hát most szégyen vagy nem szégyen, a Szüz Máriának valamikor a havibaja rácsöppent ére a virágro.

És az azé lett piros. És mikor ez megtörtént, ez a nagy szégyen, ami úrá esett, eztet ugye nagyon nehéz vót neki évisēni. Tehát azé lett ez szégyenvirág. Ez annak a maradvánnyo. Áru lett énevezze. Hogy a Szűz Mária szégyenvirágjo. Tehát, ha a piros elmullik egészen, akkó nincs szégyen a földön. De még piros van a közepinn, egy kicsi szégyen talán van. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)

M. Betegségdémonok

1.

Aztat tudom, mikó hát még ott vótunk Šidon, Šidon ottan egy ember, valamijen ember vót az, de hogy mijen ember vót, én nem mondhatom, csak azt mondták, hogy körü át-röpüte kéccé a falut. Mikó áttizét úgy a falum, kéccé átmént, azután ojan sokan, ojan ojan rossz, mind a rosseb, ojan sebeket kaptak sokan. És uralkodott nagyon az a seb. Nagyon sokan sebessek vótak, ojan mind a ko..., nem korela, hanem mijen sebnek mondták? Rosseb! Aszonták: rosseb! Uralkodik a rosseb. És akkó mondták, hogy a templomot, templomba tartsanak misét, és mise alkalmává, mikó a legnagyobb mise van, a plébános kigyün, és a izéva szentüli az ajtót. Avva a töménne. Ahogy szentüli az ajtót, annak az illetőnek ott meg kő jelenni, és meg fogják látni, ott lesz a templomba, oszt kiszallad. Nép között bent van, és mielőtt a pap megszentüli az ajtót, akkó ű bent marad, nem bir kigyünni. És ütöt ott el birják fogni. Tehát az illető ember kiszalladt. És mikó kiszalladt, akkó a plébános utánnoszót, hogy: verjen meg az uristen! És mikó ez megtörtént, az ember kiment, elesett és ott vergődött a sárba, hentergett, hozzá nem mert nyúlani senki. De hogy azután hogy mi törént vele, hogy meg-e hat az az ember, vagy nem-e, azt nem tudom. Csak eztet tudom, hogy meséták, hogy az ember azt csináto vóna, eztet... De hát harmadik faluba vót, ugye hát minik nem láttuk. Csak azok az asszonyok ugye elmesélték. Azok meséták, hogy únálluk micsoda

borzasztóság történt, hogy ez a sok rossz, hogy ennyire uralkodott. Tehát az az ember vót, annak valami befojás a gonoszságokká, az ördögge paktát, vagy mi vót vele, hogy ez talán adta vóna ezt a sebeket a izéra, a népekre. Hogy valamit leszórt és attu kapták ezt a sebeket. Hát most mi igaz ebbü? Ahogy az az ember a sárbo vergődött, azok a betegek, akik betegek vótak, még azok is odamentek, látták, hogy ott vergődik, és aztán kezdett javúni mindenkinek a betegsége. Így gyógyút a nép. (*Gombos, Jung Károly gyűjtése*)